

Okruh 1: ÚVOD **(stres, bolest, utrpení, poškození zdraví, nemoc, smrt)**

Welfare zvířat

Welfare zvířat se zabývá uspokojením a naplněním potřeb chovaných zvířat. Díky rozvoji vědeckého poznání i samotné společnosti je chov a péče o všechny kategorie zvířat stále aktuálnějším tématem debat ve veřejném prostoru. V dnešní době nestačí pouhé zabezpečení základních životních potřeb a vyvarování se negativním vjemům, ale je nutné zajistit zvířatům prožívání pozitivních prožitků.

Welfare je sice relativně mladý pojem, ale jeho význam byl (dobrymi) chovateli chápán vždy, každý chovatel ví, že jen zvíře, které žije v dobrých podmínkách, v čistém prostředí, je mu předkládáno kvalitní krmivo a napájecí voda v dostatečném množství, žije ve vhodně složené skupině zvířat, má prostor pro projevení přirozeného chování a je stimulováno vnějšími podněty, je o něj pečováno vhodným personálem, bude dobře prospívat, bude chovateli dobrým společníkem, bude mít dobrou konverzi krmiva, vysokou užitkovost, bude podávat dobré sportovní výkony.

Welfare sjednocuje řadu biologických disciplín, včetně klinických (fyziologie, etologie, zoohygiena, zootechnika, výživa, toxikologie, epizootologie, hematologie, atd.), protože pokud chceme zkoumat, hodnotit a ovlivňovat welfare zvířat, musíme vědět, jak se zvířata normálně chovají, jaká teplota prostředí je pro ně ideální, jaké jsou klidové hodnoty stresových hormonů u jednotlivých druhů atd.

Ochrana zvířat a welfare velmi blízce souvisejí. Ochrana zvířat má za cíl zvířata chránit a zajišťovat jim prožití života v dobrých podmínkách s uspokojením všech jejich potřeb. Ochrana zvířat je v České republice zakotvena i legislativně a je tedy vymáhána státem. Dle závažnosti porušení právních předpisů na úseku ochrany zvířat je zahájeno správní řízení o přestupku nebo trestní stíhání. Legislativní ochrana zvířat se dělí na přímou a nepřímou. Přímá ochrana zvířat řeší sama o sobě ochranu zvířat, jedná se o zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání v platném znění a jeho prováděcí vyhlášky, Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 o ochraně zvířat při usmrcování nebo Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činnostech. (viz okruh č. 13, 14). Nepřímá ochrana se nezabývá přímo ochranou, ale upravuje oblasti týkající se péče o zvířata, jejichž porušení vede k narušení jejich pohody (zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči; zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech; zákon č. 154/2000 Sb., plemenářský zákon atd.). Je důležité uvědomit si, že splnění legislativních požadavků je vyžadované minimum a pro uspokojení welfare zvířat je častokrát nutné klást na chovatele větší nároky, jejichž splnění však záleží jen na dobré vůli chovatelů.

Profesor John Webster stanovil ve druhé polovině 20. století 5 svobod pro hospodářská zvířata, a to svobodu od hladu a žízně, od nepohodlí, od bolesti, zranění a onemocnění, od strachu a stresu, svobodu projevit přirozené chování. V dnešní době je systém 5 svobod již překonaný a nedostačující, v rámci ochrany a péče o pohodu zvířat je vyžadováno splnění větší řady povinností. Pro jednotlivé druhy a kategorie zvířat jsou vypracovávány speciální protokoly hodnocení jejich welfare, např. na hospodářská zvířata se zaměřuje projekt „The European Welfare Quality® project“, speciální protokoly hodnocení welfare existují pro zvířata v útulcích, zvířata zoologických zahrad atd.

Antropomorfizace

Při studiu welfare zvířat je důležité vyvarovat se antropomorfizaci, polidšťování zvířat, kdy jsou zvířatům přisuzovány vlastnosti a stavy člověka. Polidšťování je často prováděno laiky, kteří nemají dostatečné znalosti o jednotlivých druzích nebo kategoriích zvířat a do zvířat promítají své pocity a domněnky odvozené od vlastních potřeb. Samozřejmě, že zvířata cítí strach, radost, mají potřebu uspokojovat své etologické potřeby atd., ale abychom dokázali říct,

co daný druh zvířete potřebuje, musíme o něm mít hluboké znalosti a nestačí pouhé odvozování od našich vlastních lidských potřeb a prožitků (např. chovatel vezme psa na hudební koncert, protože si myslí, že pro psa je důležitější být v jeho společnosti a zážitek se mu bude líbit, pro psa bude daný prožitek vrcholně stresující i s rizikem možného úhynu).

Stres

Stres je jeden ze základních mechanismů zajišťujících přežití organismu. U řady druhů zvířat je blíže prozkoumán, existují metodiky pro jeho stanovování, které se neustále zlepšují, aby výsledky skutečně vypovídaly o stavu zvířat při určité situaci. Blíže je mu věnován okruh č. 7.

Bolest a utrpení

Bolest a utrpení jsou pojmy úzce související se stresem. Bolest je dalším ze základních mechanismů zajišťujících přežití, protože brání dalšímu poškozování organismu a stimuluje jej k vyhnutí se bolestivým zkušenostem. Utrpení může být chápáno jako abstraktní těžko měřitelný stav, neboť lidské poznání stále neobsáhlo pochopení všech projevů ostatních organismů, ale ve spojení s hodnocením stresu a bolesti je měřitelné a skýtá široké možnosti zkoumání. Bolesti je věnován okruh č. 8., utrpení je věnován okruh č. 9.

Poškození zdraví, nemoc, smrt

Poškození zdraví a nemoc ovlivňují kvalitu života živých organismů a mohou vést k jejich smrti. Těmto pojmům je blíže věnován okruh č. 10.